

სწავლების ხარისხის განვითარების შესაძლებლობების შეფასების მექანიზმები

უნივერსიტეტში მოქმედებს ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემა, რომელიც ითვალისწინებს "დაგეგმე-განახორციელე-შეამოწმე-განავითარე" ციკლს.

"დაგეგმე-განახორციელე-შეამოწმე-განავითარე" ციკლი ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემის ერთ-ერთი ცნობილი თავისებურებაა. ის გულისხმობს ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემის მუშაობის შემდეგ სქემას:

- პირველ ეტაპზე ("დაგეგმე") უნდა დაიგეგმოს საკუთარი სამუშაო-განისაზღვროს საქმიანობის რომელი ასპექტები, რომელი სტრუქტურები და პროგრამები რა თანმიმდევრობით, ვის მიერ და რომელი კრიტერიუმების მიხედვით იქნება შეფასებული;
- მეორე ეტაპზე ("განახორციელე") უნდა განხორციელდეს დაგეგმილი შეფასება წინასწარ შეთანხმებული კრიტერიუმებისა და და გრაფიკის მიხედვით;
- მესამე ეტაპზე ("შეამოწმე") უნდა იყოს ჩართული კონტროლის მექანიზმები, თუ რა მუშაობს და რა არ მუშაობს, და, შესაბამისად, მოიძებნოს მიზეზები;
- საბოლოო ეტაპზე ("განავითარე") უნდა შეჯამდეს შედეგები, განისაზღვროს ნაკლოვანებების მიზეზები და მათი აღმოფხვრის მიზნით შემუშავებულ იქნეს სათანადო რეკომენდაციები; ნაკლოვანების არსებობის შემთხვევაში დაისახოს არსებული დამაკმაყოფილებელი ვითარების შენარჩუნების მექანიზმები.

შეფასების მოსამზადებელი ეტაპი - ეს პროცესი თავის მხრივ რამდენიმე საფეხურს მოიცავს:

- შეფასების კრიტერიუმების განსაზღვრა შესაფასებელი ობიექტის მიხედვით;
- შემფასებლების განსაზღვრა და საჭიროების შემთხვევაში მომზადება ;
- შეფასების პროცედურის შემუშავება ;
- შეფასების შედეგების ანალიზის ფორმის შემუშავება;
- შეფასების შედეგების გამოქვეყნების/პრეზენტაციის წესის შემუშავება.

საგანმანათლებლო პროგრამების (შემდგომში: პროგრამა) ხარისხის უზრუნველყოფის შიდა და გარე შეფასება მოიცავს:

- საგანმანათლებლო პროგრამების შეფასებას
- სასწავლო პროცესის შეფასებას
- სამეცნიერო მუშაობის შეფასებას
- სწავლების ადამიანური და მატერიალური რესურსებით უზრუნველყოფის შეფასებას
- პროგრამის განვითარების პროცესში დაინტერესებული მხარეების (დამსაქმებლები, აკადემიური პერსონალი, სტუდენტები, კურსდამთავრებულები) აზრის და დამოკიდებულებების კვლევას.

I. საგანმანათლებლო პროგრამების შეფასების სისტემა

საგანმანათლებლო პროგრამების (კურიკულუმის) და მისი სტრუქტურული ელემენტების - მოდულებისა თუ ცალკეული სასწავლო კურსების პროგრამების (სილაბუსების) შეფასებისათვის არსებობს ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურების შემდეგი სახის დოკუმენტაცია:

- საგანმანათლებლო პროგრამის (კურიკულუმის) ფორმა
- საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავების ინსტრუქცია სწავლების სხვადასხვა საფეხურისათვის (საბაკალავრო, სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამები)
- კურიკულუმის შეფასების ფორმა
- სილაბუსის ფორმა
- სილაბუსის შეფასების ფორმა
- საგანმანათლებლო პროგრამების წარდგენისა და დამტკიცების წესი

კურიკულუმისა და სილაბუსებში აუცილებლად უნდა აღინიშნოს -

- პროგრამის მიზანი
- პროგრამის შედეგი (ე.წ. სწავლის შედეგი)
- პროგრამის/კურსის მოცულობა
- სწავლების ფორმატი, მეთოდები
- სასწავლო მასალა
- პროგრამაზე მიღების/სასწავლო კურსის არჩევის წინაპირობები
- შეფასების წესი და მეთოდები

პროგრამების შეფასებისას ყურადღება ექცევა ზემოთ აღნიშნულ ასპექტებს შორის თანხვედრას, ანუ რამდენად შეესაბამება სწავლის შედეგები პროგრამის მიზნებს, რამდენად შესაფერისია სწავლების მეთოდები დასახული მიზნების მიღწევისათვის, რამდენად ადეკვატურია შეფასების მეთოდები სწავლის შედეგების გაზომვისათვის და ა.შ.

პროგრამის სწავლის შედეგების მიღწევის გასაუმჯობესებლად რეკომენდირებულია შემდეგი რაოდენობრივი და თვისებრივი ინდიკატორების გამოყენება:

- უნივერსიტეტი ყოველწლიურად ამზადებს თვითშეფასების ანგარიშს და წარუდგენს სსიპ განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნულ ცენტრს (გარე შეფასება);
- დარგობრივი და ზოგადი კომპეტენციების ეროვნული კვალიფიკაციების ჩარჩოსთან და დარგობრივ დოკუმენტთან შესაბამისობაში მოყვანა;
- კლევის შედეგების პროგრამაში ასახვის ხარისხის შემოწმება და მისი შესაბამისობა საკანონმდებლო და საუნივერსიტეტო მოთხოვნებთან;
- პროგრამის განხორციელებაში ჩართული აკადემიური პერსონალის/მონვეული პროფესორების/მასწავლებლების გამოკითხვის შედეგები;
- დამსაქმებელთა შეფასება;
- პროგრამის კურსდამთავრებულთა გამოკითხვის შედეგები;

- პროგრამაში მონაწილე სტუდენტების გამოკითხვის შედეგები;
- პროგრამაში მონაწილე სტუდენტების აკადემიური მოსწრების მაჩვენებელი;
- პროგრამაში მონაწილე სტუდენტების სხვა პროგრამაზე გადასვლის მაჩვენებელი;
- უნივერსიტეტის სხვა პროგრამებიდან აღნიშნულ პროგრამაზე გადმოსვლის მსურველთა რეგისტრირებული განაცხადების რაოდენობა;
- სხვა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებიდან აღნიშნულ პროგრამაზე გადმოსვლის მსურველთა რეგისტრირებული განაცხადების რაოდენობა;
- პროგრამაზე სწავლის მსურველთა რეგისტრირებული განაცხადების რაოდენობა (სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამების შემთხვევაში);
- პროგრამაზე რეგისტრირებული სტუდენტებისა და ამავე პროგრამის კურსდამთავრებულთა თანაფარდობა;
- პრაქტიკის/სტაჟირების გავლის შემდგომ იმავე ობიექტზე სტუდენტთა დასაქმების მაჩვენებელი;
- პროგრამის კურსდამთავრებულთა დიპლომის საშუალო ქულა (GPA);
- სახელმწიფო სასწავლო გრანტის მქონე სტუდენტების რაოდენობა;
- სწავლების შემდგომ საფეხურზე ჩარიცხული სტუდენტების რაოდენობა;
- გაცვლით პროგრამაში მონაწილე სტუდენტების/პროფესორ მასწავლებლების რაოდენობა
- პროგრამის მონაწილე სტუდენტების პროგრამის პროფილის მიხედვით დასაქმების მაჩვენებელი;
- პროგრამის მონაწილე სტუდენტების პროგრამის არაპროფილურად დასაქმების მაჩვენებელი.

უნივერსიტეტში პროგრამის შეფასებას ახდენს უნივერსიტეტის ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური. პროგრამის შეფასება ხდება რაოდენობრივი და თვისებრივი ინდიკატორების ურთიერთშეჯერებისა და ანალიზის საფუძველზე.

პროგრამის შიდა და გარე შეფასების შედეგად უნივერსიტეტის ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური შემოუშავებს კონკრეტულ რეკომენდაციებს პროგრამის განხორციელების და სწავლის შედეგების მიღწევის შემდგომი სრულყოფის მიზნით. რეკომენდაციები წარედგინება ფაკულტეტის საბჭოს.

II. სასწავლო პროცესის შეფასების სისტემა

ხარისხის სამსახურის ძირითადი ამოცანაა, სასწავლო პროცესის შედეგების ანალიზის საფუძველზე დაადგინოს, რამდენად ადეკვატურად მიმდინარეობს სწავლება, გამოავლინოს პრობლემები და დასახოს მათი აღმოფხვრის გზები.

სასწავლო პროცესის უმთავრეს შედეგს და შესაბამისად, მის ყველაზე უფრო ფართოდ აღიარებულ ინდიკატორს სტუდენტების აკადემიური მოსწრება წარმოადგენს. ცხადია, აკადემიური მოსწრების ანალიზის გარდა, სასწავლო პროცესის შეფასებისას მნიშვნელოვანია პროცესში მონაწილე ყველა მხარის - აკადემიური პერსონალის, ადმინისტრაციისა და სტუდენტების, რიგ შემთხვევებში დამსაქმებლების და კურსდამთავრებულების-გამოკითხვა

სტუდენტების აკადემიური მოსწრების ანალიზის საფუძველზე შესაძლებელია შემდეგი სახის ინფორმაციის მოპოვება:

- საგანმანათლებლო პროგრამისა და ცალკეული კურსების სირთულის ხარისხი;

- შეფასების გამოყენებული მეთოდების ადეკვატურობა;
- აკადემიური პერსონალის პედაგოგიური თვისებები;
- სტუდენტების მომზადების დონე.

ამგვარი ანალიზი რეგულარულად უნდა ჩატარდეს თითოეული ფაკულტეტის მიერ ყოველი სემესტრის დასრულებისას, რადგანაც ის უმნიშვნელოვანეს ინფორმაციას გვანვდის სასწავლო პროგრამების, პროფესორ-მასწავლებელთა მუშაობისა და სტუდენტთა სწავლის შესახებ.

კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპულ სისტემაში (ECTS) შემუშავებულია სტუდენტთა რანჟირების სკალა, რომელიც პრინციპში ემთხვევა გაუსის ნორმალურ განაწილებას: საუკეთესო სტუდენტების (ყველაზე მაღალქულიანი) რაოდენობა საერთო რაოდენობის 10%-ს არ უნდა აღემატებოდეს, შემდეგ კი საფეხურებად 25%-30%-25%-10% . რანჟირების სკალის მიხედვით, სტუდენტთა ძირითად მასას საშუალო მოსწრება უნდა ქონდეს, ძალიან მაღალი და დაბალი ნიშნები კი – სტუდენტთა შესაბამისად 10-10%-ს.

III. სამეცნიერო მუშაობის შეფასების სისტემა

უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების სამეცნიერო მუშაობის შეფასებისას მნიშვნელოვანია განისაზღვროს:

- რას/ვის ვაფასებთ - შესაძლებელია აკადემიური პერსონალის და/ან მეცნიერ-თანამშრომლების სამეცნიერო კომპეტენციისა და პროდუქტიულობის შეფასება; დაწესებულების სამეცნიერო პოტენციალის; სამეცნიერო საქმიანობისათვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურისა და სხვა ფაქტორების შეფასება როგორც ცალცალკე, ასევე ერთად;
- შეფასების კრიტერიუმები - კვლევის სფეროს სპეციფიკის მიუხედავად, შეფასების კრიტერიუმები ტრადიციულად ერთია და იგივეა (იხ. ქვემოთ), ოღონდ ცხადია, აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული კვლევითი სფეროს სპეციფიკა.

უნივერსიტეტების სამეცნიერო მუშაობა ტრადიციულად ფასდება შემდეგი კრიტერიუმებით:

- კვლევის შედეგი (research output) - პუბლიკაციები (ციტაციის კოეფიციენტი), პატენტები, და ა.შ.
- დოქტორანტები (რიგ შემთხვევებში შეიძლება მაგისტრანტებიც ჩაითვალოს) - სტუდენტების მონაწილეობა კვლევით საქმიანობაში, ახალგაზრდა კვლევითი კადრების მომზადების სისტემის არსებობა;
- კვლევაზე მოზიდული სახსრები (research income) – ადგილობრივი და/ან საერთაშორისო გრანტების თუ პირდაპირი დაკვეთების ფორმით, კონფერენციები და ა.შ.
- კვლევითი გარემო (research environment) - იგულისხმება სათანადო ინფრასტრუქტურა (ლაბორატორიები, აპარატურა, სავსე სამუშაოს უზრუნველყოფა და ა.შ.)

IV. პერსონალის შეფასების სისტემა

აკადემიური პერსონალის ხარისხი განისაზღვრება მისი სწავლებისა და სამეცნიერო კომპეტენციით.

სწავლების კომპეტენცია -

აკადემიური პერსონალის უპირველესი დანიშნულება სტუდენტებისათვის ცოდნის გადაცემაა. სწავლების ხარისხის დადგენისათვის რეკომენდირებულია შემდეგი კრიტერიუმების გამოყენება:

- პროგრამის ეფექტურად დაგეგმვისა და შემუშავების უნარი - იგულისხმება სილაბუსის შემუშავება, სწავლებისა და შეფასების ადეკვატური მეთოდების შერჩევა, კურიკულუმის შემუშავებაში მონაწილეობა და სხვა;
- უშუალოდ სწავლების, ანუ ცოდნის გადაცემის, მიზნების უნარი - იგულისხმება სტუდენტების მოტივირება, მოცემული საგნით მათი დაინტერესება, სტუდენტებთან ეფექტური კომუნიკაცია, სტუდენტების სამართლიანი შეფასება და სხვა;
- დარგობრივი კომპეტენცია - საგნის ცოდნა, დარგობრივ სფეროსი მიმდინარე ცვლილებებისა და სიახლეების ცოდნა, დარგობრივი სფეროს ადგილი სხვა დისციპლინებთან მიმართებაში და სხვა;
- კურსის მართვის უნარი - იგულისხმება სასწავლო კურსის განხორციელებასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული მოვალეობების შესრულება, როგორცაა მაგ. კონსულტაციები.

სწავლების კომპეტენციის შეფასებისათვის შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შემდეგი მეთოდები:

- თვითშეფასება
- შეფასება კოლეგების მიერ
- შეფასება სტუდენტების მიერ
- სტუდენტების აკადემიური მოსწრების ანალიზი
- სილაბუსის შემოწმება
- დასწრება მეცადინეობაზე

სამეცნიერო კომპეტენცია -

აკადემიური პერსონალის შეფასების. კვლევითი კომპეტენციის შეფასების ტრადიციული კრიტერიუმებია:

- შესაბამისი აკადემიური ხარისხი;
- პუბლიკაციები
- მონაწილეობა სამეცნიერო კონფერენციებში - იგულისხმება მოხსენების წარდგენა და არა უბრალო დასწრება;
- წევრობა და აქტიური საქმიანობა პროფესიულ ორგანიზაციებში;
- კვლევისათვის მოზიდული თანხების რაოდენობა - იგულისხმება გრანტებისა თუ პირდაპირი დაკვეთების სახით სამეცნიერო პროექტების განხორციელებისათვის ადგილობრივი თუ საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციებიდან მიღებული თანხები. მნიშვნელოვანია კოლაბორაციული პროექტების გათვალისწინება - ანუ გრანტი მიღებულია სხვა სამუშაო ჯგუფთან ერთად თუ არა.
- დარგობრივი კომისიების წევრობა.
- დარგობრივი სამეცნიერო ჟურნალების რედკოლეგიის წევრობა;
- დოქტორანტების რაოდენობა/უშუალო ხელმძღვანელობით დაცული დისერტაციების რაოდენობა.

ასევე შესაძლოა სწავლებისა და სამეცნიერო კომპეტენციის გარდა მიზანშეწონილად ჩაითვალოს აკადემიური პერსონალის სხვა თვისებების შეფასებაც, მაგ. როგორცაა:

- ნებაყოფლობითი ადმინისტრაციული მოვალეობების შესრულება - სხვადასხვა სახის კომისიებისა თუ საბჭოების (ფაკულტეტის, სადისერტაციო, უნივერსიტეტის აკადემიური თუ წარმომადგენლობითი საბჭოები და სხვა) წევრობა და მათ მუშაობაში აქტიური მონაწილეობის მიღება;
- ადმინისტრაციული თანამდებობების დაკავება - ლეკანი, საბჭოს თავმჯდომარე და სხვა;
- აქტიური ურთიერთობა დამსაქმებლებთან და სხვა სოციალურ პარტნიორებთან;
- მუშაობა სტუდენტთა ხელშეწყობ სტრუქტურებში;
- და სხვა.

V. პროგრამის განვითარების პროცესში დაინტერესებული მხარეების (დამსაქმებლები, აკადემიური პერსონალი, სტუდენტები, კურსდამთავრებულები) აზრის და დამოკიდებულებების კვლევა.

ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის მუშაობის აუცილებელი ელემენტია უნივერსიტეტის მუშაობაში მონაწილე ყველა მხარის აზრის და დამოკიდებულებების კვლევა.

კვლევის/გამოკითხვის ობიექტებად მოიაზრება:

- სტუდენტები
- აკადემიური პერსონალი
- დამსაქმებლები/პოტენციური დამსაქმებელი
- კურსდამთავრებულები
- და სხვა

გამოკითხვა სპეციფიკური პროცესია, რომელიც შესაბამის დარგობრივ კომპეტენციას მოითხოვს: კითხვარების შედგენა, უშუალოდ გამოკითხვის წარმოება, შედეგების რაოდენობრივი და თვისობრივი ანალიზი სათანადო მომზადების გარეშე კვლევის მაღალ ხარისხს და სანდოობას ვერ უზრუნველყოფს. შესაბამისად, სასურველია აღნიშნული ტიპის გამოკითხვების ჩატარება დაევალოს სოციოლოგებს. კვლევის დამკვეთი ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურია. მან მკაფიოდ უნდა განსაზღვროს კვლევის თემა, ხოლო მისი დიზაინი უკვე შემსრულებლების პასუხისმგებლობაა.

ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის მიერ რეკომენდირებულია კვლევების წარმოება შემდეგი საკითხების შესწავლისთვის -

- სასწავლო პროცესის მახასიათებლები - ამ შემთხვევაში შეიძლება გამოიკითხოს როგორც სტუდენტი, ასევე აკადემიური პერსონალი.
- სამეცნიერო პროცესის ეფექტურობა
- პროგრამების რელევანტურობა შრომის ბაზრისათვის - კითხვარი დამსაქმებლებისათვის
- სტუდენტების შიდა საუნივერსიტეტო მობილობის მიზეზები
- უნივერსიტეტის მართვის ეფექტურობა

კვლევების დაგეგმვისას აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოთ სათანადო ხარჯები - კითხვარების შემუშავება, რესპოდენტების გამოკითხვა, ფოკუს ჯგუფები, ჩალრმავებული ინტერვიუ და სხვა მეთოდები.